ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ПРЕДМЕТ: Реферат за избор у звање и на радно место ванредног професора за ужу научну област ***Палеославистика***, предмет *Старословенски језик*

На основу одлуке Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду, на седници од 31. 10. 2018. године (одлука бр. 2872/1), а у складу са чланом 65 Закона о високом образовању и чланом 116 Статута Филолошког факултета, изабрани смо у Комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор ванредног професора за ужу научну област ***Палеославистика***, предмет *Старословенски језик*.

У складу са чланом 11. Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду („Гласник Универзитета у Београду“, бр. 200 од 23. 11. 2017. године) достављена нам је документација о пријављеним кандидатима на конкурс за избор ванредног професора за ужу научну област Палеославистика, предмет Старословенски језик (објављен у листу „Послови“ бр. 803, од 14. 11. 2018. године). Пошто смо се упознали с приложеном документацијом, част нам је да Изборном већу Филолошког факултета у Београду поднесемо следећи

И З В Е Ш Т А Ј

На конкурс за ванредног професора за ужу научну област *Палеославистика*, предмет *Старословенски језик*, пријавио се један кандидат, др СНЕЖАНА ВУЧКОВИЋ, доцент на Катедри за српски језик Филолошког факултета у Београду.

I – БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Др Снежана Вучковић је рођена у Београду 3. децембра 1970. године. На Филолошком факултету у Београду дипломирала је на групи за Српски језик и књижевност 1996. године. Године 1997. на истом факултету уписала је постдипломске студије (смер Наука о језику), а новембра 2001. године одбранила магистарски рад *Зоонимија Драгачева у општесловенском контексту.* На Филолошком факултету у Београду одбранила је 27. јула 2009. године докторску дисертацију под називом *Творба именица у Рашкохиландарском и Мокропољском јеванђељу у поређењу са стањем у старословенском језику*.

На радно место и у звање асистента-приправника за наставне предмете Упоредна граматика словенских језика и Старословенски језик – на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду – изабрана је 17. априла 2000. године. Фебруара 2002. године бирана је у звање асистента за предмет Упоредна граматика словенских језика (са Старословенским језиком). Реизабрана је у исто звање марта 2006. године. Школске 2000/2001, 2001/2002, 2002/2003. године дражала је вежбе из предмета *Старословенски језик* на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. У звање доцента први пут је бирана 26. 10. 2010. године, а реизабрана 13. 10. 2015. године.

У настави је ангажована на предметима *Старословенски језик*, *Увод у дијахронијску лингвистику*, *Старословенски језик – специјални курс* (мастер студије) и *Историјска лексикологија* (докторске студије).

II – БИЛИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА[1] СНЕЖАНЕ ВУЧКОВИЋ ПОСЛЕ ИЗБОРА У ЗВАЊЕ ДОЦЕНТА (ОД 2010. ГОДИНЕ)

1. „Сакрални језик у функцији уметничког изражавања", *Зборник радова научног скупа Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 6, Београд: Православни богословски факултет, 2010, 167–172. **М 63 – 1**

2. „Конверзија као начин именичке творбе у два српска јеванђеља из XIII века", *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, Београд: Међународни славистички ценатр, 2010, 157–173. **М 51 – 3**

3. „Сложенице у два српска јеванђеља из XIII века – Рашкохиландарском и Мокропољском", *Српски језик – студије српске и словенске*, XVI [главни уредник Радоје Симић], Београд, 2011, 143–159. **М 24 – 4**

4. „У вавилонској мрежи", *Даница: српски народни илустровани календар за годину 2012.* [главни уредник Миодраг Матицки], Београд: Вукова задужбина, 2011, 318–326. [рад у некатегоризованом часопису]

5. „Језик у контексту културе: културни модели и семантичка промена", *Научни састанак слависта у Вукове дане* 40/3, Београд: Међународни славистички центар, 2011, 111–121. **М 51 – 3**

6. „Причам ти причу или како моћ идеолошки конструише јавни дискурс", *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2012, 501–505. **М 33 – 1**[2]

---

[1] Квантитативно исказивање резултата према *Правилнику о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*, Службени гласник РС, бр. 24/2016, 21/2017, 38/2017).

[2] На сајту Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу (http://www.filum.kg.ac.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=97&Itemid=138&lang=sr, 22. 11. 2018) зборник је категоризован са М14.

7. „О језику хришћанске културе – Библија као велика објава речи”, *Српска теологија данас*: *зборник радова трећег годишњег симпосиона одржаног на Православном богословском факултету*, књ. 3 [уредник Богољуб Шијаковић], Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Институт за теолошка истраживања, 2012, 659–663. **М 63 – 1**

8. „Структурно-семантичка творбена реконструкција старосрпских топонима”, *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима: зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта* [главни уредник Рајна Драгићевић], Београд: Филолошки факултет, 2012, 535–544. **М 33 – 1**

9. „Језичка и културна слика Сунца у српској народној традицији”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 41/3, Београд: Међународни славистички центар, 2012, 221–236. **М 51 – 3**

10. „Дистанца је душа лепога – о хуморно-ироничном поступку Радована Белог Марковића (на предлошку романа *Лајковачка пруга*)”, *Господар гиштова: проза Радована Белог Марковића: зборник* [*радови са научног скупа о прози Р. Б. Марковића, 15. октобар 2011. у Лајковцу*], Лајковац: Градска библиотека, 2012, 153–161. **М 63 – 1**

11. „Концепт ’човек телесни’ у традиционалној српској језичкој слици света”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 42/3, Београд: Међународни славистички центар, 2013, 125–137. **М 51 – 3**

12. „Како речи мењају значење: о деетимологизацији значења лексема”, *Српски језик, XIX* [главни уредник Радоје Симић], Београд, 2014, 675–691. **М 24 – 4**

13. „Иновациони процеси у историји творбеног система српског језика – допринос представника стила плетеније словес (на примерима из *Похвалног слова светом кнезу Лазару* Андонија Рафаила)”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 43/1, Београд: Међународни славистички центар, 2014, 205–212. **М 51 – 3**

14. „Прилог српској историјској лексикологији – из српских правних споменика средњег века”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 43/3, Београд: Међународни славистички центар, 2014, 61–71. **М 51 – 3**

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА СНЕЖАНЕ ВУЧКОВИЋ ПОСЛЕ РЕИЗБОРА У ЗВАЊЕ ДОЦЕНТА (ОД 2015. ГОДИНЕ)

Научне монографије

„Повест словља. Историјсколексиколошка истраживања”, Београд: Филолошки факултет (Београд: Чигоја штампа), 2017. [ISBN 978–86–6153–481–2] **М 42 – 7**

Научни радови

1. „Представа лепоте у старословенским текстовима и њене језичке слике”, *Књижевност и језик*, бр. LXII, св. 1–2, 2015, 29–40. **М 51 – 3**

2. „Лексичко и етимолошко гнездо као објакат дијахронијског истраживања лексике српског језика”, *Научни састанак слависта у Вукове дан*, 44/3, Београд: Међународни славистички центар, 2015, 63–74. **М 51 – 3**

3. **„**Поздрављам те тавним гласом – српска писма из Првог светског рата, прагматичко-стилски аспект”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 44/1, Београд: Међународни славистички центар, 2015, 109–119. **М 51 – 3**

4. „Секундарна афиксација и њене функције у старословенском језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 45/1, Београд: Међународни славистички центар, 2016, 151–160. **М 51 – 3**

5. „Лексика средњовековних ћириличких повеља и писама и њен значај за историјска лексичко-семантичка истраживања”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 45/3, Београд: Међународни славистички центар, 2016, 61–73. **М 51 – 3**

6. „Табу у лексици погребног обреда српског језика”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 46/3, Београд: Међународни славистички центар, 2017, 61–71. **М 51 – 3**

7. „О историјскојезичким доприносима професора Радоја Симића”, *Научни доприноси Радоја Симића: зборник радова са научног округлог стола Радоје Симић одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (11. III 2017)*, Крагујевац: ФИЛУМ (Београд: Јасен), 2018, 159–167. **М 63 – 1**

8. „Етнолингвистичке карактеристике хрононима пролећног обредног циклуса“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 47/3, Београд: Међународни славистички центар, 2018, 37–50. **М 51 – 3**

9. „Историјски речници и њихов значај за историјсколексиколошка истраживања”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 47/1, Београд: Међународни славистички центар, 2018, 219–229. **М 51 – 3**

Универзитетски приручници

„Старословенски језик – приручник са вежбама за студенте србистике и славистике основних и мастер студија”, Београд: Филолошки факултет (Београд: Чигоја штампа), 2016. [ISBN 978–86–6153–382–2];

Саопштење са међународног скупа штампано у изводу

„Улога семантичке деривације у динамици синонимијских односа српског језика (дијахронијски аспект)“, *Тезе и резимеи*, том 1, XVI Међународни конгрес слависта (Београд, 20–27. 8. 2018), Београд: Чигоја штампа, стр. 320, 2108. **М 34 – 0,5**

У складу са Правилником о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача (Службени гласник РС, бр. 24/2016, 21/2017 и 38/2017; прилог 3 – „Врста и квантификација индивидуалних научно-истраживачких резултата“) др Снежана Вучковић од избора у звање доцента (2010. године) има следеће резултате:

М24 (2 рада х 4 = 8 бодова), М33 (2 рада х 1 = 2), М34 (1 х 0,5 = 0,5), М42 (1 књига х 7 = 7 бодова), М51 (14 радова х 3 = 42 бода), М63 (4 рада х 1 бод = 4)

Укупно <u>63,5 бодова</u> од избора у звање доцента.

III – ПРЕГЛЕД И МИШЉЕЊЕ О НАУЧНОМ И СТРУЧНОМ РАДУ КАНДИДАТА ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ ВАНРЕДНОГ ПРОФЕСОРА

На основу увида у научне радове др Снежане Вучковић објављене после избора у последње звање (2010. године), можемо издвојити две главне области њеног интересовања: **палеославистика** и **историјска лексикологија**. У оквиру ове последње дисциплине кандидаткиња се бави и упоредно-историјским, творбеним, етимолошким и етнолингвистичким (лингвокултуролошким) аспектима историјског проучавања лексике српског језика. Поред ових основних области, библиографија кандидаткиње показује и њену заинтересованост за неке научне теме које излазе изван ужих области њеног интересовања.

НАПОМЕНЕ О НАУЧНИМ РАДОВИМА ПОСЛЕ ИЗБОРА У ЗВАЊЕ ДОЦЕНТА (ОД 2010. ГОДИНЕ)

Историјска творба речи предмет је кандидаткињиног истраживања у радовима „Конверзија као начин именичке творбе у два српска јеванђеља из XIII века“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, 2010, 157–173), „Сложенице у два српска јеванђеља из XIII века – Рашкохиландарском и Мокропољском“ (*Српски језик*, XVI, 2011, 143–159), „Структурно-семантичка творбена реконструкција старосрпских топонима“ (*Творба речи и њени ресурси у словенским језицима: зборник радова*, 2012, 535–544) и „Иновациони процеси у историји творбеног система српског језика – допринос представника стила плетеније словес (на примерима из *Похвалног слова светом кнезу Лазару* Андонија Рафаила)“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 43/1, 2014, 205–212).

У првом наведеном раду ауторка на корпусу најстаријих српских четворојеванђеља из XIII века разматра конверзију као један од начина именичке творбе и указује на облик, значење и употребу придева и партиципа у супстантивној функцији. Разматран је однос између лексикализоване и контекстуалне супстантивизације и истакнут значај текстуалног контекста за анализу сваког од конвертованих облика. Рад се дотиче и проблема стилогене функције ових облика чијом се употребом постиже прегнатност у саопштавању јеванђељских порука.

У другом наведеном раду, на материјалу два старосрпска тетрајеванђеља, ауторка представља творбене типове старосрпских сложеница, анализира синтаксичко-семантичке типове синтагми из којих су ове сложенице настале, затим суфиксе који учествују у комбинованој творби, те констатује творбено-семантичке категорије којима дате сложенице припадају. После спроведене творбено-семантичке анализе она долази до закључка да се композицијске творенице у Рашкохиландарском и Мокропољском четворојеванђељу одликују великом конзервативношћу и да нису пронађени нови творбени типови у односу на стање у старословенском језику. Узрок оваквој конзервативности ауторка налази у настојању преписивача да уношењем могућих иновација не наруше сакралност

богослужбеног текста, а са друге стране, разлог је и унутарјезички, и своди се на познату одлику морфолошког система да тежи очувању свог системског устројства.

У раду „Структурно-семантичка творбена реконструкција старосрпских топонима“ ауторка на примерима из грађе манастирских даровница указује на неке основне теоријске и методолошке принципе творбене реконструкције старосрпских топонима и издваја оне узроке који ову реконструкцију објективно отежавају. Она истиче да дијахрона творбена анализа полази од утврђивања творбених средстава помоћу којих настаје одређена реч, а да се до утврђивања односа мотивације и прецизирања творбеног значења речи може само посредно доћи. Због тога што у великом броју историјских творбених анализа принцип *продуктивности* (*посведочености*) разматраних творбених средстава мора имати примат над принципом мотивисаности, поступак историјске структурно-семантичке творбене реконструкције подразумева и низ помоћних процедура које треба да допринесу уверљивости предложене реконструкције. Зато ауторкина историјска структурно-семантичка творбена реконструкција старосрпских топонима у свом поступку уједињује два основна методолошка полазишта. Прво она условно назива *унутрашњом реконструкцијом*. Ова реконструкција доприноси уверљивости структурног нивоа анализе и подразумева реконструкцију унутарјезичких односа у самом називу. Она се односи на посведоченост, односно продуктивност творбене основе, продуктивност творбеног суфикса, творбеног типа и творбеног начина на датом историјском језичком пресеку; прати дистрибуцију творбених елемената по врстама објеката и уважава одређене гласовне законитости. Друго полазиште, названо *спољашњом реконструкцијом*, доприноси уверљивости творбено-семантичког нивоа анализе и усмерено је на ономасиолошке основе називања. Ауторка разматра топономастички контекст (топографски податак, називања суседних објеката, начин на који оними функционишу у широј смисаоној целини), сукцесивна називања истог објекта кроз језичку историју; разматра питања супстрата и адстрата и сл. Спољашња реконструкција подразумева и реконструкцију појединих основа и суфикса на равни прајезика, те уважва и њихове континуанте у другим словенским језицима. На крају рада се издвајају и неки унутарјезички узроци који доводе до лексикализације појединих творбених елемената и тиме отежавају историјски усмерену структурно-семантичку творбену реконструкцију, као и они који се тичу извесних ванјезичких података који морају бити уважени ради што прецизније утврђених методолошких поставки од којих полази овако усмерено истраживање.

У трећем наведеном раду „Иновациони процеси у историји творбеног система српског језика – допринос представника стила плетеније словес (на примерима из *Похвалног слова светом кнезу Лазару* Андонија Рафаила)“ ауторка на примеру једног карактеристичног језичко-стилског поступка овог писца – употребе придевских сложеница са сложеним суфиксом *-telьnъ* додатим на глаголску основу у другом делу сложенице – прати начин настанка овог типа епитета са указивањем на то која лексика и која творбена средства учествују у настанку овог творбеног типа. Она се бави и питањем семантичке спојивости делова разматраних сложеница, односно начина на које се таквим лексичко-семантичким избором постиже стилска надградња овог уметнички обликованог текста. Испитивање стилематичности, односно стилогености разматраних епитета проведено је са

циљем да покаже колико је новине и инвентивности овај узрони представник српског стила „плетеније словес“ унео у своје стваралачко прилагођавање византијским узорима.

Области историјске лексикологије и семантике др Снежана Вучковић приступа са упоредно-историјских, етнолингвистичких, етимолошких, ономасилошких полазишта. Ова област њеног интересовања обухавата радове „Језик у контексту културе: културни модели и семантичка промена“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, 2011, 111–121), „Језичка и културна слика Сунца у српској народној традицији“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 41/3, 2012, 221–236), „О језику хришћанске културе – Библија као велика објава речи“ (*Српска теологија данас*: *зборник* радова, књ. 3, 2012, 659–663), „Концепт ’човек телесни’ у традиционалној српској језичкој слици света“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 42/3, 2013, 125–137), „Како речи мењају значење: о деетимологизацији значења лексема“ (*Српски језик*, XIX, Београд, 2014, 675–691), „Прилог српској историјској лексикологији – из српских правних споменика средњег века“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане* 43/3, 2014, 61–71).

У раду „Језик у контексту културе: културни модели и семантичка промена“ ауторка путем анализе лингокултурема које припадају лексичком, фразеолошком и паремиолошком језичком нивоу показује како смена културних модела (претхришћанског, хришћанског и модерног секуларног) бива одражена у језику и како утиче на еволуцију денотативних и конотативних значења његових јединица.

У раду „Језичка и културна слика Сунца у српској народној традицији“ на корпусу одабраних фолклористичких и етнографских текстова ауторка реконструише културно-језичку слику Сунца у српској традиционалној култури. На основу спроведене текстуалне анализе, уз коришћење метода когнитивне етнолингвистике, она на крају рада даје когнитивну дефиниција овог народног језичког и културног стереотипа.

„О језику хришћанске културе – Библија као велика објава речи“ је рад у којем се говори о језику библијских, пре свега хришћанских текстова, који карактерише напоредо постављање фигуративног, пренесеног и дословног, прецизног израза. Та два, наизглед супротстављена семантичка нивоа, ауторка представља путем историјско-семантичке анализе неких лексема које предствљају „кључне речи“ библијског језика, односно „вербалне симболе“ хришћанске културе. Она пише о томе како су словенски преводиоци хришћанских текстова бројне, значењски слојевите грчке речи калкирајући преводили на словенске, али и како су некима од постојећих словенских речи придавали нова апстрактна, метафорична значења већ самом њиховом употребом у контекстима који су били далеко од њиховог коришћења у свакодневном говору. У закључку она указује да је овај језикотворни процес – заснован на ширењу семантичког обима код већ постојеће народне словенске речи – био један од основних начина иновирања лексичко-семантичког потенцијала прасловенског језика.

На корпусу одабраних фолклористичких, етнографских и др. текстова у раду „Концепт ’човек телесни’ у традиционалној српској језичкој слици света“ анализира се лингвокултуролошки концепт „човек телесни“ у народној српској култури и језику. Термин концепт овде се користи у смислу система представа, поимања, знања, емоција, асоцијација везаних за одређен појам, односно реч којим

се он изражава. Истраживање језичких представа о човечијем телу усмерено је на текстуални, као и на шири културни контекст у коме се одређена реч (соматизам) као вербализатор датог концепта јавља. Праћен је развој овог лингвокултуролошког концепта, односно његова промена у зависности од типа текстуалног и културног контекста. Реконструисање разматране језичко-културне слике остварено је кроз интеграцију лингвокултуролошког са историјско-семантичким прилазом конкретном језичком материјалу. Оно је показало да универзалност овог концепта (оличена у когнитивној метафори ТЕЛО ↔ УНИВЕРЗУМ), као и његови специфични етнокултурни садржаји, потврђују да је човеково поимање света – одражено у језику и истовремено задато њиме – предодређено антропоцентричношћу као основом целокупне човекове знаковне сфере.

Циљ рада „Како речи мењају значење: о деетимологизацији значења лексема“ је представљање основних језичких процеса, појава, односно законитости које условљавају, прате и доводе до деетимологизације значења речи. Анализа се врши на одабраним лексемама, односно онима чија је семантичка историја могла открити процесе који доводе до прекида мотивационих веза и деетимологизације њиховог значења. Анализа изложеног материјала указала је на чињеницу да најопштији и основни узрок који доводи до деетимологизације значења речи проистиче из њихове знаковне природе, односно диференцијалне функције, те да се због тога кроз цео семантички развитак језика провлачи општа тежња ка губљењу мотивисаности, односно деетимологизацији. Ову тенденцију прате и условљавају и неки посебни језички процеси, односно промене на структурном, семантичком и функционалном плану које су у раду и посебно представљене. Сумирајући резултате до којих долази, ауторка закључује да се сви разматрани процеси узајамно одређују и допуњују и да се општа тенденција ка деетимологизацији значења речи кроз историју одвија пролазећи кроз мрежу узајамних зависности свих ових аспеката.

У раду „Прилог српској историјској лексикологији – из српских правних споменика средњег века“ ауторка се бави реконструкцијом значења лексема које се односе на универзалне културне појмове *кривице* и *правде*. Рад показује како се у српским земљама средњег века развијало схватање појмова кривице и правде кроз откривање ономасиолошких основа лексема које припадају разматраној семантичкој сфери. Дијахрони аспект овог истраживања подразумевао је и праћење текстуалног и општег културног контекста у којем се дата реч јавља, уз уважавање творбених и морфонолошких законитости по којима је текло формално уобличење одређене лексеме. Ауторка закључује да развијен систем лексема које спадају у семантичку сферу правне лексике говори о високом нивоу законодавно-правног уређења старе српске државе. С друге стране, разматрани слој лексике открио је и извесно казуистично поимање појмова кривице и правде будући да се велики број правних термина односи на конкретне преступе и посебно правно поступање у вези са свим могућим случајевим, што опет посредно указује и на одсуство уопштене представе о преступима каква је карактеристична за савремено законодавство. Реконструкција значења разматраних лексема у одабраним текстуалним контекстима открила је дубоко културно условљену перцепцију разматраних појмова која је стајала у основи избора оваквог називља. Истраживање семантичке

мотивације на основу које се формирала старосрпска правна лексика и разматрање путева концептуализације правних представа у старосрпском језику показало је да у овој појмовној сфери постоје два типа семантичких комплекса који су међусобно били повезани у архаичним представама. Први води порекло из првобитних религијских представа о устројству и уређењу света, док други потиче из антропоцентрично оријентисаних представа о нарушавању, односно успостављању првобитног поретка.

Преостали радови – „Сакрални језик у функцији уметничког изражавања“ (Српска теологија у двадесетом веку: зборник радова, књ. 6, 2010, 167–172), „У вавилонској мрежи“ (*Даница: српски народни илустровани календар за годину 2012*, 2011, 318–326), „Причам ти причу или како моћ идеолошки конструише јавни дискурс“ (*Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, 2012, 501–505), „Дистанца је душа лепога – о хуморно-ироничном поступку Радована Белог Марковића (на предлошку романа *Лајковачка пруга)*“ (*Господар гиштова: проза Радована Белог Марковића: зборник радова,* 2012, 153–161) – својом темом излазе изван ужих области интересовања др Снежане Вучковић јер су првенствено лингвостилистички и културолошки оријентисани.

У раду „Сакрални језик у функцији уметничког изражавања“ ауторка на примеру песме *Молитва Богородици* Димитрија Кантакузина анализира стилематичност одабраних стилских фигура тј. технику којом су оне у језику остварене, а са друге стране и њихову стилогеност, односно стилску вредност. Она показује како је овај књижевник формалне и семантичке постулате жанра исповедне молитве стваралачки надградио и испољио поетску функционалност српскословенског као сакралног језика српске средњовековне културе. У раду „У вавилонској мрежи“ др Снежана Вучковић се бави утицајем који модерна информатичка и неолиберална цивилизација и енглески језик као њен глобални експонент имају на мале културе и језике, какав је српски. Сродна овој је и тема коју ауторка разматра у раду „Причам ти причу или како моћ идеолошки конструише јавни дискурс“. Кандидаткињу заитересованост за књижевно-поетичке теме откривамо у раду „Дистанца је душа лепога – о хуморно-ироничном поступку Радована Белог Марковића (на предлошку романа Лајковачка пруга)“ у којем она поступком лингвостилистичке анализе говори о хуморно-ироничком проседеу овог писца као средству којим се он служи за поништавање дејства миметичке логике приповедења.

НАПОМЕНЕ О НАУЧНИМ РАДОВИМА ПОСЛЕ РЕИЗБОРА У ЗВАЊЕ ДОЦЕНТА (ОД 2015. ГОДИНЕ)

1) „Представа лепоте у старословенским текстовима и њене језичке слике“ (*Књижевност и језик*, бр. LXII, 2015, 29–40). У раду се са лингвокултуролошких и ономасиолошких полазишта открива како је у лексици старословенског, као једног

по својој функцији првенствено сакралног језика, одражена културно конотирана представа о лепоти. Настојећи да формални и семантички лик лексема које се на овај појам односе прати у текстуалном, односно културном контексту у којем се дати текст, као његова језичка слика јавља – ауторка у своје разматрање укључује и ономасиолошки приступ, који подразумева усмереност од значења ка форми, односно од појма ка језичкој форми његовог изражавања. Истраживање процеса номинације оцртало је и круг питања у чијем је средишту појам тзв. унутрашње форме речи која одражава првобитну формалну и семантичку мотивацију разматраних лексема и подразумава и откривање оних културних императива који су довели до актуелизације баш такве форме. Ауторка закључује да је теоцентризам као основни вредносни императив средњовековне хришћанске културе утицао не само на схватање појма ЛЕПОГ, него је предодредио и културну семантику лексема (**lěpъ, *dobrъ,*podobьnъ,*krasьnъ* и др.) којима се појам лепоте изражавао.

2) „Лексичко и етимолошко гнездо као објакат дијахронијског истраживања лексике српског језика“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 44/3, 2015, 63–74). Циљ ауторкиног рада био је да на одабраним примерима представи неке принципе реконструкције састава и структуре двају прасловенских глаголских етимолошких гнезда (**bьrati* и **jęti*) посматраних са аспекта њиховог формирања, развитка и функционисања у историји српског језика. Ауторка истражује главне правце промене њиховог састава и структуре, поставља могућу типологију тих промена, осветљава неке њихове скривене међугнездовне везе. Рад указује и на могућности које комплексни синхронијско-дијахронијски приступ анализи одређених група лексема даје дисциплинама историјске семантике, лексикологије и дериватологије у њиховом истраживању развојног аспекта гнездовне организације лексичког нивоа српског језика.

3) „Поздрављам те тавним гласом – српска писма из Првог светског рата, прагматичко-стилски аспект“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 44/1, 2015, 109–119). Ауторка разматра прагматички и стилски аспект писама српских заробљеника и интернираца публикованих у књизи Владислава Пандуровића *Српска писма из светског рата 1914–1918*. Ови аспекти посматрани су у контексту општих структурно-семантичких карактеристика епистоларног дискурса: интерактивности, дијалогичности, политематичности, језичке слике стварности.

4) „Секундарна афиксација и њене функције у старословенском језику“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 45/1, 2016, 151–160). Предмет рада јесте анализа структурно-семантичких карактеристика основних типова старословенске секундарне афиксације у различитим лексичко-граматичким класама речи (именице, придеви, глаголи) и утврђивање унутарјезичких и ванјезичких узрока који су доводили до формирања ових творбених модела. Како је у раду истакнуто, афикси – који су секундарно улазили у творбени процес – могли су носити различита творбена и граматичка значења, те је и секундарна афиксација имала у овом језику различите функције: творбено-семантичку, лексичко-граматичку, стилску. Ауторка показује да је њена појава стајала у вези са бројним и испреплетаним узроцима (тежња ка већој формалној изражајности, деетимологизација, експресивизација, стварање нових значења, калкирање) и била иновативна за прасловенску грану индоевропског прајезика.

5) „Лексика средњовековних ћириличких повеља и писама и њен значај за историјска лексичко-семантичка истраживања“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 45/3, 2016, 61–73). У раду се на одабраном материјалу апелативне и топонимијске лексике забележене у старим ћириличким повељама и писмима (датираним од XII до XIV века) указује на значај који ова лексика има за упоредно-историјска лексиколошка истраживања, као и за реконструкцију старе српске материјалне и духовне културе. У њему се наглашавају могући правци историјски усмерених лексичко-семантичких истраживања и истичу проблеми који овакву врсту језичких испитивања прате.

6) „Табу у лексици погребног обреда српског језика“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 46/3, 2017, 61–72). У раду ауторка анализира лексику која припада семантичком пољу погребног обреда и врши њену мотивациону реконструкцију у настојању да открије основне номинационе обрасце у оквиру којих је текао процес њеног формалног и значењског уобличења. Анализа је показала значајну улогу табуа у процесу метафоричне концептуализације и осветлила неке културне, религиозно-митолошке факторе који су узроковали појаву датог еуфемистичког еквивалента. У раду су представљени архаични етнокултурни садржаји који су у тим називима нашли свој језички одраз, те рад, поред осталог, представља и пример реконструкције једног фрагмента древне словенске и српске културе на основу језичких података.

7) „О историјскојезичким доприносима професора Радоја Симића“ (*Научни доприноси Радоја Симића: зборник радова*, 2018, 159–167). У раду се говори о доприносу професора Радоја Симића теорији и методици историјске дијалектологије. Анализом одабраних дијалекатских података из професорове монографије *Левачки говор* настоји се указати на значај који они имају за различита дијахронијска језичка истраживања. Ауторка у раду наглашава да дијахронијски оријентисана лингвистичка истраживања могу у овој књизи пронаћи многобројне примере анализе важне за реконструкцију доисторијског стања језичког система, те и за праћење узрока, начина и путева структурно-семантичке промене неке прајезичке форме. Примењени методолошки поступак унутрашње реконструкције, захватање у историјске изворе језичке грађе, трагање за историјским коренима неког синхроног језичког податка или фрагмента језичког система – чине по ауторкином мишењу ову студију не само узорним делом описне него и историјске дијалектологије.

8) „Етнолингвистичке карактеристике хрононима пролећног обредног циклуса“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 47/3, 2018, 37–50). Рад представља наставак ауторкиног бављења етнолингвистичким и етимолошким карактеристикама обредне лексике српског језика. У раду се анализирају хрононими (називи народних празника) масленичког, великопосног и ускршњег обредног циклуса у чијим назива су одражене неке архаичне особине српског језика и културе. Ауторка истражује номинационе моделе по којима ови оними настају, осветљава узроке њихове језичке и културне деетимологизације, актуелизује питање важности проучавања културног контекста у којем ове речи настају и функционишу.

9) „Историјски речници и њихов значај за историјсколексиколошка истраживања“ (*Научни састанак слависта у Вукове дане*, 47/1, 2018, 219–229).

Ауторка у овом раду представља једну од могућих класификација историјских језичких речника и наводи њихове основне типолошке карактеристике. На основу одабраних примера из четири историјска речника – московског *Старословенског речника* из 1994. године, *Рјечника из књижевних старина српских* Ђура Даничића, *Рјечника хрватскога или српскога језика* ЈАЗУ и Вуковог *Српског рјечника* из 1852. године – она указује на значај који ови речници (као извори информација фонетског, морфолошког, семантичког, етимолошког, те историјско-културног језичког нивоа) имају за историјски усмерена лексиколошка истраживања.

Напомене о научној монографији „Повест словља. Историјсколексиколошка истраживања“

Монографија др Снежане Вучковић „Повест словља. Историјсколексиколошка истраживања” (Београд, 2017) представља скуп радова посвећених различитим аспектима историјсколексиколошких проучавања. Како ауторка у предговору истиче, концепцијска разнородност ове монографије била је мотивисана потребом да се „нарочито млађем нараштају истраживача они представе као примери могућег приступа обради бројних тема и задатака из области историјске лексикологије, као и жељом да се истакне да су у овим истраживањима границе које историјску лексикологију подвајају од сродних историјских лингвистичких дисциплина какве су етимологија, историјска ономастика, етнолингвистика односно лингвокултурологија, историјска творба речи – често условне.” (стр. 8).

Први рад у овој књизи – *О историјским лексичко-семантичким проучавањима* (11–36) – посвећен је представљању предмета, циљева, задатака, метода и корпуса историјске лексикологије као научне дисциплине. Он доноси и користан преглед одабраних библиографских јединица из српске историјске лексикологије и указује на њене домете и досад нереализоване, а неопходне задатке. Рад је значајан не само због представљања основних теоријских и методлошких постулата ове дисциплине, него и због тога што српској историјској лексикологији недостају радови ове врсте. Теоријско-методолошки је оријентисан и рад *О неким аспектима проучавања старословенске лексике* (37–86). У њему се даје критички преглед најважнијих славистичких радова из области старословенске лексикологије и лексикографије, представљају синхронијски и дијахронијски приступи и методи у проучавању ове лексике, истиче важност коју она има за историјски усмерена лексичко-семантичка истраживања, итд. У овом раду проучаваоци старословенске лексике могу наћи не само примере могућих истраживачких полазишта, него и конкретан материјал и упутства за нека будућа истраживања. Отуда је он значајан и за полазнике курса посвећеног изучавању старословенске лексике на мастер студијама, за које је примарно и био писан.

Остали радови у овој књизи дотичу се проблема деетимологизације значења лексема (87–100), проучавања лексике у границама лексичко-семантичке групе, етимолошког гнезда и морфосемантичког поља (101–112), значаја онимске лексике за различите видове историјсколексиколошких истраживања (113–125). Највећи број радова је етнолингвистички, односно лингвокултуролошки оријентисан, те

писан са аспека концептуалне и ономасиолошке лингвистичке анализе (127–188). Међу њима су и неки радови које је ауторка већ била публиковала (и које смо у овом извештају већ представили), али треба нагласити да су они у већој или мањој мери у овој књизи прерађени: скраћивани, проширивани, спајани, допуњавани новом грађом или литературом и сл.

Рад који за предмет има историјску творбу речи – *О једном типу придевских сложеница у Похвалном слову светом кнезу Лазару Андонија Рафаила* (189–194), наставак је ауторкиних интересовања за историјску творбу речи којом се у неколиким посебним радовима она и раније бавила. По њеним речима он је у књигу укључен да „посведочи о условности још једне поделе на две одвојене дисциплине, јер свако ко се бави историјском творбом речи, истовремено се по правилу и по неопходности бави и проучавањем историје значења тих творбених језичких јединица“ (8–9).

Последња два рада у књизи – *Стилске фигуре понављања у песми „Молитва Богородици” Димитрија Кантакузина* (195–203) и *Муке Блаженог Гроздија или о једном примеру језичко-стилског пародирања* (205–211) – лингвостилистички су оријентисана. Они указују на могућност још једног усмерења у историјсколексиколошким истраживањима, наиме оног који се односи на историјски процес развитка сфере употребе лексема тј. њихових стилистичких својстава у вези са развитком типова односно стилова српског књижевног језика.

Изабрани радови својом разноликом тематском усмереношћу показују како је за ову врсту дијахронијских језичких истраживања неопходна примена комплекса комплементарних методолошких процедура, а њихови резултати подстичу читаоце на преиспитивање традиционалног подвајања синхронијског и дијахронијског полазишта у проучавању лексичких јединица.

Напомене о универзитетском уџбенику за предмет из студијског програма Факултета: „Старословенски језик – приручник са вежбама за студенте србистике и славистике основних и мастер студија”

„Старословенски језик – приручник са вежбама за студенте србистике и славистике основних и мастер студија” (Београд, 2016) је књига намењена студентима србистике и славистике основних и мастер студија. У њој су штампани задаци и вежбања које су студенти србистике и славистике обрађивали на часовима вежби из предмета Старословенски језик и Старословенски језик – специјални курс Филолошког факултета Универзитета у Београду. Како ауторка у предговору истиче, као извор грађе и предложак за овај приручник њој су послужили неки руски академски зборници и приручници, али је она ове предлошке надоградила својим примерима, указивањем на паралеле из језичког корпуса српског језика, старословенским текстовима за читање и анализу, граматичким таблицама са основним старословенским деклинационим и конјугационим обрасцима, као и кратким старословенским речником. Приручник обухвата све нивое структуре старословенског језика – његову графију, фонетику, морфологију, лексику, фразеологију, а даје и основне појмове и представе о његовом морфемском односно творбеном систему и синтакси. У њему постоје одељци значајни не само за

познавање структуре језика старословенских канонских споменика из X–XI века, већ и за његово изучавање у упоредно-историјској перспекти. Значајан број задатака постављен је тако да се од студента захтева не само пасивно познавање теорије, већ и тако да их подстиче на самостално истраживање, коришћење допунске литературе и знања из различитих језичких дисциплина. У приручнику су дата вежбања различите намене и сврхе: како она са питањима и задацима намењеним појашњавању и утврђивању теоријског знања из сваке од посебних тематских јединица, тако и она која од студената траже примену стечених знања путем анализе одабраних примера или краћих текстова старословенског канона. Вежбања која од студената траже примену поредбено-историјске методе (поређење са стањем у савременом српском језику, реконструкција прасловенског стања) или она која су усмерена на развијање вештина вршења морфемске, творбене, историјско-семантичке, етимолошке анализе и сл. – намењена су не само студентима основних академских студија наставничког профила, него и студентима научног (филолошког) профила и онима који похађају старословенски курс на мастер студијама. Својим структурно-садржајним карактеристикама, као и по томе што доноси обиље примера за вежбање и анализу, приручник представља значајан допринос настави старословенског језика на оба нивоа академских студија.

IV – ДОПРИНОС СТРУЦИ И ПЕДАГОШКИ РАД

Поред приказаног научног и стручног рада, др Снежана Вучковић је учествовала у научним пројектима које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја: *Терминолошка стандардизација описа српског језика* (бр. 1748, 2004–2005), *Теоријско-методолошки оквир за модернизацију описа српског језика* (бр. 148021, 2006–2010) и *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене* (бр. 178006, 2011–2018).

Поред тога, она је ангажована и у задацима израде и оцене магистарских и докторских теза. Према евиденцији за последњи петогодишњи период, др Снежана Вучковић је учествовала у комисијама за два доктората и неколико мастер радова:

а) Ментор за израду докторске дисертације кандидата Милоша Макевића *Творбена синонимија старословенских именица и њихови континуанти у руском и српском књижевном језику* (Одлука Наставно-научног већа бр. 1835/1, од 25. 8. 2018. године);

б) Члан комисије на одбрани докторске дисертације кандидата Жељка Степановића *Етимолошко гнездо прасловенског глагола *berǫ, *bьrati у српском језику* (14. 07. 2017);

в) Председник комисије на одбрани мастер рада Александре Алексић *Критичка библиографија старих српских ћириличних споменика објављених у часопису Старине* (30. 6. 2014);

г) Председник комисије на одбрани мастер рада Милице Николић *Библиографија старословенистике (из дигиталног извора COBISS.RS и часописа Јужнословенски филолог)* (15. 7. 2014);

д) Председник комисије на одбрани мастер рада Ане Јовићевић *Старословенски систем заменичких речи у поређењу са савременим српским* (2. 10. 2014)

ђ) Председник комисије на одбрани мастер рада Бојане Дамњановић *Предметна лексика старословенског језика* (11. 6. 2018. године);

е) Председник комисије на одбрани мастер рада Олге Богуновић *Прасловенски глагол *cělovati и његови деривати у историји српског језика (семантички и лингвокултуролошки аспект)* (17. 9. 2018. године).

Њен допринос академској и широј заједници огледа се и у активностима ван студијских програма у оквиру којих је одржала неколико предавања по позиву:

а) предавање *Како речи мењају значење – о неким узроцима семантичке промене*, одржано у Научном клубу Центра за промоцију науке у Београду 3.12. 2014. године;

б) предавање *Слика света средњовековног човека у огледалу старословенског језика*, одржано на *Јануарским данима просветних радника* на Филолошком факултету у Београду јануара 2015. године;

в) предавање *Вукови речници и њихов значај за историјсколексиколошка истраживања*, одржано на стручном скупу „Вукова реформа из угла језика, књижевности и теологије" (Манифестација «Дани Вука Караџића» у организацији ОШ „Вук Караџић" и Регионалног центра за професионални развој запослених у образовању), у Чачку 5. октобра 2017. године.

г) предавање *Улога семантичке деривације у динамици синонимијских односа српског језика (дијахронијски аспект)*, одржано у оквиру тематског блока „Семантичка деривација" на XVI Међународном конгресу слависта (Београд, 20–27. 8. 2018) и штампано у изводу (*Тезе и резимеи*, том 1, XVI Међународни конгрес слависта (Београд, 20–27. 8. 2018), Београд: Чигоја штампа, стр. 320, 2108).

На Филолошком факултету Универзитета у Београду др Снежана Вучковић успешно држи наставу на основним (предмети *Старословенски језик* и *Увод у дијахронијску лингвистику*), мастер (предмет *Старословенски језик – специјални курс*) и докторским студијама (предавач на курсу *Историјска лексикологија*). Др Снежана Вучковић је цењена и уважавана међу колегама, а омиљена међу студентима. Према студентима је коректна, предусретљива и увек спремна да пружи тражену информацију и помогне у свакој прилици.

V – ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Др Снежана Вучковић је, од избора у звање доцента, објавила једну научну монографију, један универзитетски приручник за предмет из студијског програма Факултета, као и 23 научна рада из области палеославистике и историјске лексикологије. Учествовала је на већем броју националних и међународних научних скупова, била сарадник на више научних пројеката и ангажована у комисијама за преглед, оцену и одбрану мастер радова и докторских дисертација.

Својим ставом према науци, струци и настави др Снежана Вучковић је стекла углед савесног и вредног професора и научника, који не штеди труд ни време за

успешан рад са студентима као и за стално усавршавање, доказивање и потврђивање у науци и струци.

На основу свега изложеног, закључујемо: Објављене књиге и радови, квалитетна реализација наставе, учешће на домаћим и међународним научним скуповима, учешће у комисијама и друге активности су довољни разлози да једногласно предложимо Изборном већу Филолошког факултета да прихвати Извештај и упути предлог одговарајућем Стручном већу Универзитета у Београду да **др Снежану Вучковић изабере у звање и на радно место ванредног професора за ужу научну област Палеославистика, предмет Старословенски језик.**

КОМИСИЈА:

Београд, 27. 12. 2018.

_____

Др Милан Стакић, ред. проф.

_____

Др Вања Станишић, ред. проф.

_____

Др Зоран Ранковић, ред. проф.